

LBRIS

We know
books

Andrzej Niemojewski

ANDRZEJ NIEMOJEWSKI

**TAINÉ ASTRALÉ
DIN CREȘTINISM**

Traducere, prefață și note:

DAN-GEORGE UZA

Editura ASTROMIX

Cluj-Napoca

2023

LRPIS | We know books

În scrierile sale controversate despre religie, Andrzej Niemojewski a propagat opinii raționaliste, fiind adeptul teoriei „mitului hristic” și împărtășind opinia că figura lui Iisus și evenimentele din Biblie nu trebuie înțelese ca fapte istorice, ci ca alegorii astrologice.

Din cauza presupuselor blasfemii, a fost dat în judecată de guvernatorul Varșoviei, după denunțul episcopului catolic: „Generale! Salvați religia noastră de acest monstru, ruinați-l pe acest om groaznic, confiscați-i scrierile păcătoase pentru că, după cum se vede, judecătorii sunt nedrepti și îl tot achită!”.

A încetat din viață în anul 1921, fiind înmormântat în cimitirul evanghelic-reformat din Varșovia.

Cartea sa „Tajemnice astrologji chrześcijańskie”, publicată în poloneză la editura Myśl Niepodległa din Varșovia în anul 1913, apare acum pentru prima oară în limba română, având la bază traducerea germană „Astrale Geheimnisse des Christentums”, publicată la editura Neuer Frankfurter Verlag în anul 1913.

În ediția de față, traducătorul a considerat necesar să intervină cu unele note de subsol proprii, pentru ca cititorul nefamiliarizat să dezvolte o mai bună înțelegere a subiectului.

Dan-George Uza

I. Astrologia și sacrificiul euharistic

1

Creștinismul apare într-o epocă în care tocmai Imperiul Roman își ducea existența sub vraja astrologiei, despre care Bouché-Leclercq a spus în mod corect că reprezenta o religie¹.

Astrologia a stăpânit mințile prostimii și ale Cezarilor deopotrivă. Suetoniu ne povestește în „Vita Octaviani Augusti”, spre sfârșitul capitolului XCIV, următorul episod din viața acestui domnitor: „În timpul șederii sale în Apollonia, a urcat în compania lui Agrippa pe turnul de veghe (pergula) al matematicianului (astrologului) Teogen: atunci când acesta i-a prorocit lucruri mărețe și aproape incredibile lui Agrippa, care i-a consultat primul sfatul, Augustus a vrut să-și tăinuiască mai bine ora nașterii de frică și mai mult de rușine ca să nu fie aflat mai prejos. Dar când, după multă chibzuială, a dezvăluit-o în cele din urmă cu ezitare, Teogen i-a sărit înainte, proclamându-și admirația. Augustus a căpătat degrabă atâta încredere în soarta sa, încât și-a răspândit tema² în public și a bătut o monedă de argint cu

¹ „L’Astrologie grecque”, p. 1.

² Adică poziția semnelor astrale de la nașterea sa.

constelația Capricornului, sub care se născuse”. El a pus acest semn zodiacal pe signa³ legiunilor nou întemeiate⁴.

Cunoaștem ziua de naștere a împăratului Augustus. Suetoniu relatează în cap. V că acesta s-a născut în 22 septembrie, chiar înainte de răsăritul Soarelui. Acum că suntem informați, cel puțin din calendarul sărbătorilor lui Ovidiu, în ce semne zodiacale zăbovea Soarele la vremea aceea în cursul lunilor anului (deși s-au păstrat doar primele șase cărți ale acestei lucrări, care sunt dedicate lunilor ianuarie până în iunie), putem folosi un glob ceresc pentru a ne orienta în ceea ce privește poziția stelelor, adică să vedem configurația astrală pe care astrologul Teogen și-a bazat afirmația. Era vremea echinocțiului de toamnă. În 22 septembrie, Soarele se găsea în semnul Balanței. În decurs de două ore, înainte să răsară deasupra orizontului, semnul zodiacal al Capricornului a traversat meridianul inferior⁵. În acest interval de timp și sub acest semn s-a născut puternicul domnitor (Fig. 1).

Nu fără temei am explicat horoscopul astrologului Teogen cu ajutorul globului ceresc, căci acesta trebuia să-și îndeplinească „meșteșugul” său de profet neapărat cu ajutorul unui asemenea instrument. Fără îndoială, dacă i-a fost

³ Signum (plural signa) era steagul ce reprezenta o legiune romană (n. tr.).

⁴ Alfred von Domaszewski, „Abhandlungen zur römischen Religion”, p. 6-8.

⁵ Semicercul delimitat de polii cerești (nord și sud) și conținând zenitul (punctul deasupra capului) este numit „meridianul superior”, iar semicercul delimitat de polii cerești și conținând nadirul (punctul diametral opus zenitului, aflat dedesubtul picioarelor) este numit „meridianul inferior”. Cele două semicercuri alcătuiesc cercul meridian al observatorului (n. tr.).

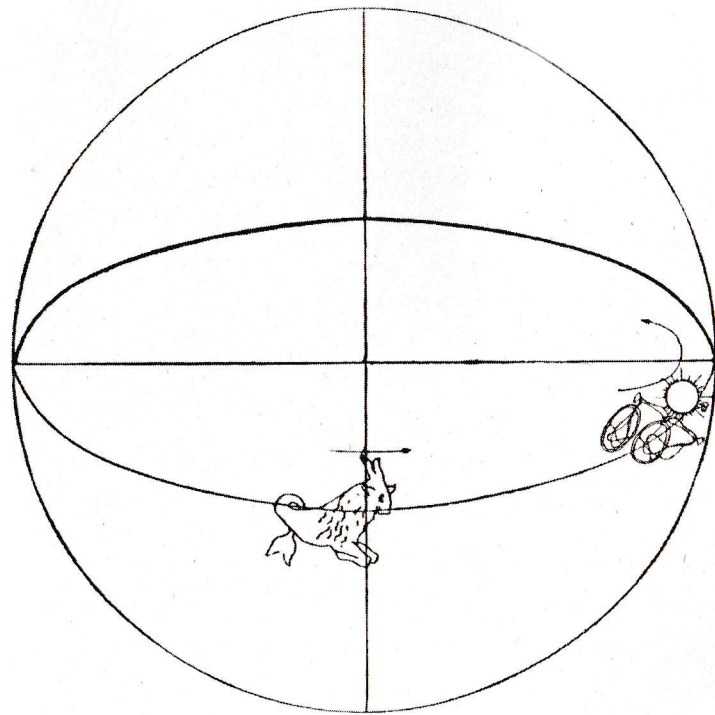

Fig. 1

într-adevăr posibil să judece atât de repede, el nu numai că s-a folosit de un glob ceresc pe care îl rotea frecvent înainte și înapoi, dar trebuia să-l aibă, după cum se spune, chiar în cap.

Astăzi, din cercetările academice⁶, știm cu siguranță că globurile cerești erau folosite cu câteva secole înainte de apariția istorică a creștinismului și că ele puteau fi rotite. Hiparh lucrase deja cu un asemenea instrument. În anul 212 î.Hr., Marcellus a adus un glob metalic de plină splendoare de la Siracusa la Roma și l-a așezat în templul lui Virtus. Poeții

⁶ Thiele, „Antike Himmelsbilder”, p. 27-45.

i-au acordat atenție⁷. Thiele⁸ și Boll⁹ au demonstrat influența pe care globurile cerești au avut-o asupra textelor astronomilor antici. „Cum ar fi știut altfel”, se întreabă Boll, „care constelații sunt nu numai la răsărit, la culminație și la apus, ci și în cel mai de jos punct de *sub* orizont?” Ceea ce spune Boll se potrivește întocmai cu profeția lui Teogen, căci imaginea Capricornului era în cel mai jos punct de *sub* orizont în timpul nașterii împăratului.

În semnul Capricornului, pe timpul solstițiului de iarnă, avea loc renașterea Soarelui Invincibil cu care era comparat divinul Apollo. Acest semn era considerat unul foarte norocos. „O urmă a acestei superstiții”, scrie Piper, „întâlnim și pe un monument creștin din secolul al IV-lea, epitaful băiatului Simplicius din Muzeul Capitolin, care, odată cu indicarea anului (364 d.Hr.), zilei și orei nașterii sale notează că aceasta s-a nimerit în semnul Capricornului”¹⁰. Transpusă pe globul ceresc, relatarea lui Suetoniu ne învață că nașterea *sub* semnul Capricornului avea loc atunci când figura constelației traversa meridianul inferior. Este interesant faptul că împăratul Augustus, născut sub acest semn, nu numai că era convins de divinitatea sa, ci lua chiar și masa în maniera zeilor.

Știm că numărul oaspeților de la mesele festive depindea de concepte străvechi adânc înrădăcinate. Macrobiu menționează încă târziu, în secolul al V-lea, că la anumite banchete sacre numărul oaspeților nu putea fi mai mic decât

⁷ Ovidiu, „Fasti”, VI, p. 277 ș.u.

⁸ Thiele, op. cit., p. 45 ș.u.

⁹ Boll, „Sphaera”, p. 88 ș.u.

¹⁰ Ferdinand Piper, „Mythologie der christlichen Kirche”, II, 283.

Grațiile și nici mai mare decât Muzele¹¹, „excepto rege convivii”¹². Mai încolo voi arăta ilustrații de mese la care numărul participanților este conform acestei reguli.

Dar în asemenea situații se pare că erau importante și alte numere, printre care și numărul doisprezece, numărul sacru al celor doisprezece regenți ai zodiacului, căci Suetoniu relatează următoarele despre Augustus în cap. LXX: „Se mai spuneau multe despre cina lui de taină, pe care gloata o numea a celor doisprezece zei (quae vulgo δωδεκάθεος vocabatur), la care oaspeții apăreau îmbrăcați în zei și în zeițe, iar el garnisit în Apollo”.

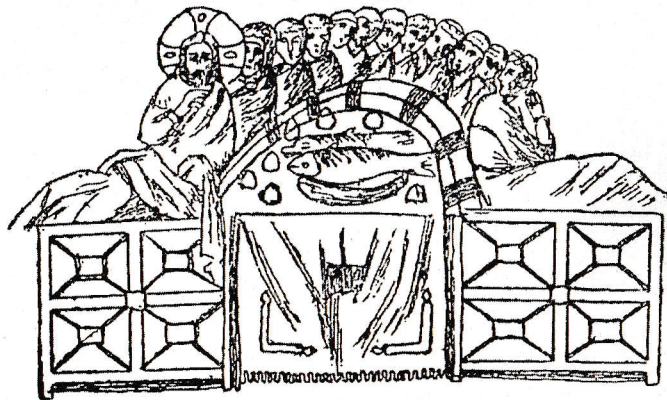

Fig. 2

Împăratul Augustus a murit în anul 14 al erei noastre. Este extrem de ciudat că în S. Apollinare din Ravenna găsim un tablou mozaic (Fig. 2) care înfățișează de asemenea douăsprezece figuri întinse la o agapă misterioasă, iar prima

¹¹ Adică: nu mai mic de trei, nici mai mare de nouă (n. tr.).

¹² Macrobiu, „Saturnalia”, I, VII, 12. Adică: exceptând gazda – „președintele reuniunii” (n. tr.).

UBRIS | We know books
din stânga, cea cu nimbul crucii, nu lasă niciun semn de îndoială pe cine anume întruchiează¹³.

Este Hristos.

Totuși, numărul doisprezece constituie aici o apariție secundară. Din imagine putem observa că pe canapeaua de luat masa era inițial loc pentru șapte oaspeți. Cele șase marcaje transversale ale canapelei rotunde de luat masa arată că la început erau reprezentate șapte persoane la o asemenea masă; ele se aflau între aceste linii. Pe o miniatură a Codexului Rossanensis, cu treisprezece persoane, există deja douăsprezece astfel de marcaje. Voi prezenta mai jos dovezile pentru această afirmație a mea.

Împreună cu împăratul Augustus, întreaga lume aduce acum un jurământ de credință astrologiei, fiind atrasă irezistibil spre ea¹⁴, lui Dumnezeu și zeilor, vieții civile, științelor și artei. Influența astrologiei devine la fel de vizibilă în armată, prin semnele zodiacale de pe signa¹⁵ și în arhitectură, prin *septizonia* sau *septizodia*¹⁶, precum va fi mai târziu în simbolurile astrale ale multor steme medievale și în

¹³ Daremberg et Saglio, „Dictionnaire des antiquités grecques et romaines”, sub „Mapa”, Fig. 4831. Carl Maria Kaufmann, „Handbuch d. christl. Archäologie”, p. 481, Fig. 176.

¹⁴ Cumont, „Die orientalischen Religionen im römischen Heidentum”, p. 192.

¹⁵ Domaszewski, op. cit., în Registru sub „Semn zodiacal”.

¹⁶ În anul 203 d.Hr., împăratul roman Septimius Severus înalță la Roma o clădire ornamentală numită „septizodium” – un templu dedicat celor șapte planete: Soarele, Mercur, Venus, Luna, Marte, Saturn și Jupiter. În cartea „Religiile orientale în păgânismul roman”, Cumont sugerează că au existat de fapt mai multe asemenea structuri în provinciile romane (n. tr.).

cele 366 de coloane ale Moscheii Amru din Cairo, corespunzătoare numărului de zile dintr-un an bisect¹⁷. Însăși arta creștină exprimă gândirea religioasă sub o formă astrologică. Cea mai veche pictură a frângerii pâinii din Cappella Greca a catacombelor Priscilei, adică reprezentarea jertfei euharistice premergătoare împărțășaniei, a fost concepută și executată într-un mod pur astrologic (Fig. 3¹⁸).

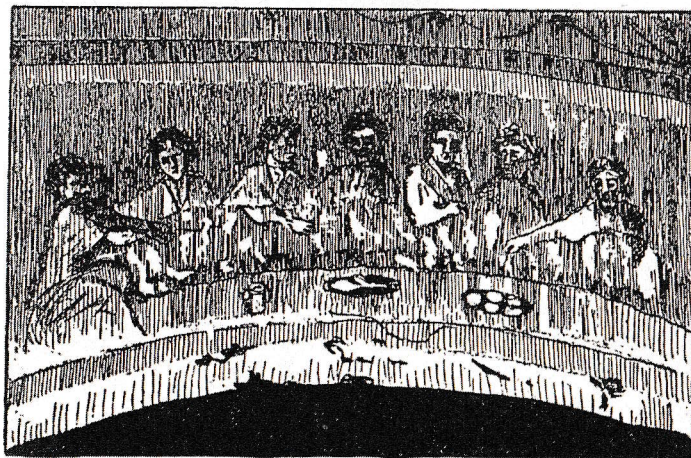

Fig. 3

Vreau să aduc aici la lumină acest fapt complet necunoscut științei și să-l dovedesc cu o acuratețe

¹⁷ Numai într-o singură zi din an, în ultima vineri a lunii de post, se ține aici o rugăciune solemnă, la care ia parte chedivele (n. tr.: guvernatorul provinciei otomane Egipt din 1867 până în 1914) împreună cu mai marii țării. În 1808, moscheea a oferit un spectacol ciudat: nu numai întregul cler mahomedan, ci și clerul creștin și rabinatul evreiesc s-au reunit aici în rugăciune în fața eșecului iminent al viiturii Nilului („Egiptul” lui Baedeker, ed. 5, pp. 74-75).

¹⁸ Reprodușă color pe coperta acestui volum (n. tr.).

Deschid valoroasa carte „Fractio panis, die älteste Darstellung des eucharistischen Opfers in der Cappella Greca, entdeckt und erläutert von Joseph Wilpert”¹⁹ și privesc planșele duble XIII-XIV. Apoi deschid lucrarea magnifică a lui Wilpert, „Die Malereien der Katakomben Roms”²⁰, volumul II, Tabla 15 N*1.

De dragul conciziei, voi numi întotdeauna prima lucrare „Fractio” și pe a doua „Malereien”.

Celor care purced la un asemenea studiu ca al meu nu le este suficientă o singură vizită la catacombele romane. Eu am fost acolo. Wilpert spune pe bună dreptate în prefața celor două volume ale sale în folio: „Studiul frescelor cimiteriale la fața locului este foarte îngreunat chiar și pentru cei care locuiesc la Roma; căci, în afară de poverile materiale, aproape că nu există printre *cavatori*²¹ vreunul care să cunoască suficient de bine labirintul catacombelor pentru a putea găsi toate imaginile. Acest lucru este cu totul imposibil pentru majoritatea arheologilor deoarece numai puțini dintre ei au parte de norocul unei șederi mai lungi în Orașul Etern. Din acest motiv, cât și din cauza estompării progresive a frescelor, scopul meu a fost să realizez copii cât mai fidele” (Malereien I, VIII-IX).

¹⁹ „Fractio panis, cea mai veche reprezentare a jertfei euharistice din Cappella Greca, descoperită și explicată de Joseph Wilpert” (n. tr.).

²⁰ „Picturile catacombelelor Romei” (n. tr.).

²¹ Băieși sau lucrători în mină (n. tr.).

Această carte, la care Wilpert a lucrat cincisprezece ani și care conține – pe cele 267 de plăci (133 colorate și 134 negre) ale celui de-al doilea volum – peste 500 de copii, a fost publicată sub grija Scaunului Apostolic și cu contribuția materială a împăratului german Wilhelm al II-lea, precum și a cardinalului Kopp, căruia Wilpert i-a și dedicat-o. Când fondurile autorului totuși s-au epuizat, Societatea Görres a intermediat realizarea ultimelor picturi în acuarelă după imaginile catacombelor. În plus, mai mulți cărturari din domeniu i-au stat la dispoziție cu sfaturi și diverși monseniori chiar au preluat corectura pentru tipar a volumului cu text, întrucât Wilpert dorea să fie nu numai editorul acestei comori, ci și istoricul și exegetul acesteia. Circumstanțe speciale, pe care nu le-a putut detalia, dar care nu sunt un mister pentru noi, au condus la faptul că a trebuit să modifice de două ori întreaga lucrare înainte de a fi publicată.

Cititorul va înțelege acum că studiul picturilor din catacombe trebuie să înceapă cu efortul lui Wilpert. O cercetare precum cea care mă interesează aici nu poate fi întreprinsă de acasă decât atunci când materialul fotografic ne parvine în cele mai bune copii, clasificat și înregistrat în cel mai bun mod posibil.

Wilpert a expus „Regulile de bază pentru interpretarea picturilor din catacombe” în al nouălea capitol al volumului cu text (pp. 140-150). El e de părere că aceste imagini au un conținut „aproape întotdeauna simplu și *accesibil publicului larg*”. „Cu cât o interpretare se abate mai mult de la simplitate, cu cât este mai căutată, cu atât este mai puțin probabilă”. Biblia și literatura Sfinților Părinți sunt suficiente pentru a explica scenele liturgice.

Din păcate!

LIBRIS | We know books

Știința de astăzi, care poate vedea în picturile catacombelor abia o parte din ansamblul activității spirituale a acelei epoci, nu va putea fi de acord cu Wilpert.

Ceea ce cu mii de ani în urmă ar fi putut părea cu adevărat simplu și evident pentru adepții școlilor ezoterice sau chiar pentru toți membrii unei secte a devenit o enigmă complet neînțeleasă pentru noi, cel puțin la prima vedere. Interpretările unor maeștri precum Wilpert sunt pline de contradicții și se bazează uneori chiar pe observații greșite.

Munca de inventariere neegaltată a unor maeștri ca Wilpert merită toată onoarea și recunoștința! A sosit însă ceasul în care materialul trebuie examinat la rece, critic și imparțial, prin compararea lui cu alte comori ale cunoașterii științifice.

Acum îmi întorc privirea către un singur monument, dar cel mai important, legat în mod organic cu o serie de alte categorii aparent destul de străine. Analiza introductivă ne va arăta imediat că ne confruntăm cu o adevărată enigmă.

Mă refer la pictura murală a frângerii pâinii.

3

Mai întâi, trebuie să supun interpretarea lui Wilpert unei examinări critice precise. Rog cititorul să verifice fiecare cuvânt al criticii mele prin raportare la Fig. 3.

În persoana cu barbă din stânga, Wilpert vede un episcop în momentul în care acesta efectuează actul liturgic. El ar ține în mâini o pâine și ar fi pe cale să o rupă (Fractio, 9; Malereien I, 286).

Totuși, această explicație sună ciudat din motivul că, potrivit însăși observației lui Wilpert, toate cele cinci pâini se

află – în numărul lor simbolic complet – pe farfuria din dreapta și că ele corespund unui alt număr simbolic, cel al peștilor, aflați în număr de doi pe o altă farfurie în mijlocul imaginii.

Dacă Wilpert este de părere că tabloul înfățișează în mod realist acțiunea liturgică, dar și că, în același timp, ar conține trimiteri la scena din evanghelie a hrănirii miraculoase a mulțimii cu doi pești și cinci pâini (Fractio, 16-17), atunci ar trebui ca în mâinile episcopului să se găsească o a șasea pâine.

Deci interpretarea lui Wilpert, corectă la prima vedere, pare acum îndoielnică.

Celelalte șase figuri ar reprezenta credincioșii care, după obiceiul roman²², s-au „întins” la masă (Fractio, 16; Malereien I, 287).

Pot fi de acord cu Wilpert atunci când acesta spune că bărbatul cu barbă din stânga, episcopul creștin, pare a fi așezat „în fața” „canapelei de luat masa” pe un obiect nu foarte înalt deși acel obiect este invizibil. Dar *nu* poate fi vorba că celelalte șase persoane stau „întinse”. M-am uitat îndeaproape la reproducerile lui Wilpert și le-am arătat multora dintre prietenii mei. Suntem prea familiarizați cu tablouri antice în care oamenii stau într-adevăr „întinși” pentru a găsi vreo urmă de așa ceva aici. Este suficient să compari Fig.3 cu Fig.2 sau cu Fig.5 pentru a te convinge că este așa cum scriu eu aici. Poate că aceste șase siluete sunt așezate în spatele „canapelei de luat masa” sau în picioare sau poate că ele plutesc în spațiu;

²² Atunci când consumau alimente în timpul unor mese mai festive, romanii se întindeau pe canapele sau divane semicirculare („lectus triclinaris”). Acest obicei de a lua masa întinși pe paturi era specific mai ales pentru clasele superioare (n. tr).